

NASIENIE (1326) *sb n*

nasienie (1325), **nasinie** (1); nasienie : nasinie *HistJóz* (2:1).

-e- (1321), -ę- (5) *MurzNT*.

ną- (551), na- (203); ną- *MurzNT* (5), *LubPs*, *GroicPorz*, *RejWiz* (10), *RejZwierc* (2), *GrzegRóżn* (4), *SarnUzn*, *RejAp*, *GórnDworz* (3), *BiałKat* (2), *GrzegŚm* (8), *RejZwierc*, *RejPosRozpr* (4), *ModrzBaz* (5), *SkarJedn* (7), *SkarŻyw* (17), *CzechEp* (46), *NiemObr* (2), *ArtKanc*, *GostGosp* (22), *Phil*, *GrabowSet*, *LatHar* (6), *KolakSzczęśl*, *WujNT* (42), *KmitaSpit*, *PowodPr* (2), *SkarKaz* (11), *KlonWor*; na- *OpecŻywPrzedm*, *HistAl* (5), *KromRozm I*, *KromRozm II* (2), *KromRozm III* (3), *UstPraw*, *SienLek* (116), *HistRzym*, *KuczbKat* (4), *KochDryas*, *SkarŻyw* (5), *KochDz*; ną- : na- *RejPs* (1:2), *KrowObr* (4:3), *Leop* (16:31), *BibRadz* (47:11), *BielKron* (20:3), *Mącz* (36:1), *RejPos* (55:2), *BudBib* (37:5), *BudNT* (14:1), *CzechRozm* (111:2), *SarnStat* (1:1); pierwsze e jasne, końcowe pochylone.

sg *N* nąsienié (309); -é (3), -(e) (306). \diamond *G* nąsieniá (466); -á (251), -a (5), -(a) (210); -á : -a *BielKron* (6:1), *SienLek* (66:1), *CzechRozm* (45:3). \diamond *D* nąsieniu (34). \diamond *A* nąsienié (285); -é (6), -(e) (279). \diamond *I* nąsieniem (114), nąsienim (41); -im *HistAl*, *KrowObr*, *BielKron* (2), *GrzegŚm*; -em : -im *ZapWar* (1:1), *FalZioł* (82:1), *Leop* (3:1), *SienLek* (3:15), *CzechRozm* (1:16), *SkarŻyw* (1:1), *WujNT* (2:1); ~ -em (5), -(e)m (109). \diamond *L* nąsieniu (50). \diamond *V* nąsieni(e) (4). \diamond *pl N* nąsieniá (12). \diamond *A* nąsieniá (9). \diamond *L* nąsieni(e)ch (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. bot. Organ generatywnego rozmnażania się roślin wyższych; ziarno; semen *Mymer*¹, *HistAl*, *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *seges Mącz*, *Calep*; *germen Mącz* (921) : *Mymer*¹ 16v; weznicye na fiénye [!] a fięćcie role yżbyście zboże mogli myeć *HistJóz* E3, E3 [2 r.]; nąsienie tego ziela [trędownika] iakoby pńzenicza *FalZioł* I 54c, +5a, I 2d [2 r.], 4c, 7a, 8a [2 r.] (129); *BierRozm* 3; *KromRozm III* C7v; *KrowObr* Av, 95v; *RejWiz* 78, 79v; *Leop Gen* 1/11, *Iob* 39/12, *Matth* 13/32, 38, *Luc* 8 arg, 1.*Cor* 15/38; *BibRadz Lev* 11/38, *Is* 17/11, *Matth* 13/32, *Mar* 4/31, *Luc* 8 arg; [ludzie z Nowego Świata] Nąsienia żadnego nie máią/ chleb pieką z drzewá tłuczonego *BielKron* 447; W tey ziemi [z żeglowania *Wespucyjusa do Ameryki*] z nąsienia tłoczą Winé/ Grekowie zową Sycerá. *BielKron* 447v, 18 [2 r.], 39, 261, 467v; Item Folliculi etiam dicuntur Każdego nąsienia plewá/ kłos álbo główká w którey fie nąsienie chowa. *Mącz* 133c, 28a, 38a, 113a, 238a, d (18); *Opich* [...] wonią iáko *Lubfzczyk*/ nąsienie mniefyze niż v piotrułzki *SienLek* 64v, 15v, 59v, 71v, 104v, 256v; *RejPos* 53; *GrzegŚm* 20; *KuczbKat* 90; A wízakoż czo ná nąsienie ma być to wczás wozić y w łtogi ábo do łthodoł wkładác *RejZwierc* 109v; *BudBib Is* 23/3; *BudNT 2.Cor* 9/10; Bo gdy nąsienie ieft złe ábo czem zárażone [*Seminibus enim veneno infectis*]/ niemoże to być/ áby źdźbłá/ pniaki/ gąłęzi/ y owoce ztąd pochodzące/ niemiály być łzkodliwe. *ModrzBaz* 53v, 10; Pan B. raz ziołko cudownie z niłczęgo łtworzywłzy/ ná potym ie bez cuda w nąsieniu záchowywa *SkarJedn* 49, 50; a ony mayą *Grzegorzewy* wroczyz nązyeny *ZapKościer* 1585/61v; *Seminium* – Władzenie na nąsienię. *Calep* 964a, 963a, 964a; Zbożá chędogie wkładác w ołobne brogi/ dla nąsienia. *GostGosp* 48; A to nawiętfza/ dobrze rolą łpráwić/ y ná nąsienie zaorác *GostGosp* 64, 64, 72, 96, 102, 106 [2 r.] (13); *WujNT Matth* 13/32, 38, *Mar* 3 arg, s. 138 marg, *Mar* 4/31, 1.*Cor* 15/38, 2.*Cor* 9/10; Do nąsienia nie wádzi plugáwa ręká/ byłe byłá rola dobra/ á defzcz y łłóńce pogodne. *SkarKaz* 611b, 80a.

W połączeniu z nazwą rośliny lub przymiotnikiem od tej nazwy [w tymi ai (285), N sb (2), G sb (155), od + G sb (1), z + G sb (4); nasienie + przydawka (388), przydawka + nasienie (59)] (447): ZapWar 1542 nr 2450; Wezmi [...] nafienia od lactuki/ łamikamieniowego/ [...] á trochę wina przycziń *FalZioł* I 6c; Nafienie konopne ieft węcźlzey wagi niżli famo ziele *FalZioł* I 33a; Też nafienie tego Krokofu wwarzone w polewcze kapłoniey albo kurowey czyni ftolcze *FalZioł* I 33d; tedy wwarzyc cząkiem trochę tatharczanego nafienia *FalZioł* I 56c; Nafienie Noczy dzień ftłuczzone [...] krofthy goij *FalZioł* I 99d, +6b, I 3a, b [5 r.], d [2 r.], 5a (332); *HistAl* C7v, C8 [3 r.]; *BielKron* 448v; Diacodion, Nieyáka maść z mákowego nafienia y infzych rzeczy vczyniona. *Mącz* 84b, 66c, 69b, 458d; *SarnUzn* C2; Weźmi Mirry czyłstey/ náśieniá z láktuki/ [...] ftłucz koźde oľobno *SienLek* 56v, 38v, 39, 40v [2 r.], 47v [2 r.], 48 [3 r.] (101); A będzie (że) zpożytkow dáćie piątą część Fáraonowi/ á cztery części będą wam zá nafienie polne *BudBib Gen* 47/24; Item/ młócbá ná Wioľnę/ ná náśienie iáre. *GostGosp* 164, 108.

W połączeniach szeregowych z nazwami innych części roślin (16): Też nafienie wľókiego kopru albo korzenie/ albo lićcie pożywane od pań/ mleko gim w pierfiach mnoży. *FalZioł* I 51b; TO ziele ľefne ieft/ podobne ku paproci/ z iedney ftrony koľmathe niema ani pretha ani kwiathu/ ani nafienia *FalZioł* I 95b; Roftą teź ty to ięzyki na fkaľach/ na murzech á nie miewa nafienia ani khwiathu ani zdzbľa żadne^g *FalZioł* I 135d; Czafy zbierania zioľ/ Kwiatków/ Korzenia/ nafienia/ y owoczu. *FalZioł* V 118, [35], I 12d, 14d, 15d, 16c (14); [Samoiedzi] Zioľ/ korzenia/ nafienia máia/ náľzym nie podobnych/ s kthorych chleb pieką. *BielKron* 445; *SienLek* 117v.

W porównaniach (7): Gdy przyľzi polľowie Dariuľowi do Alexandrá/ ľift iemu od Dariuľa z mákiem oddáli/ [...] wziął onego maku poczał źwác mówiąc/ baczę dobrze iż ludu iego ieft wiele/ ále iáko to nafienie ieft miękkie/ ták mnimam y lud iego mdły. *HistAl* C7v; źle to nafienie miedzy inemi Ięczmień/ tákieź miedzy Zydy fľuźebnicy Gedeonowi *BielKron* 50; *RejPos* 53v; *GrzegŚm* 6; *BudBib Ier* 2/21; *SkarJedn* 50; y do tego czáfu wtym świętym zakonie Dominikanów/ ieft dar ten oľobny/ od iego męczenniká/ iáko náśienie koľztowne zápuľzczony *SkarŻyw* 374.

W charakterystycznych połączeniach: nasienie alkakengi, babczane (8), balsamowe, baniowe (bań) (4), bazilijej, bielonowe (bielonu) (9), boragowe, brusci (2), chrzanowe (2), citrullowe (citrulli) (3), cukru, czarnogłowu, czarnuszkowe (czarnuszki) (6), czosnkowe (2), dryjakwie polnej, fenum (feni) greci (fenumgrecowe) (5), glistnikowe, ptaszego gniazda, gorczyczne (goryczkowe, białej gorczyce) (15), gwoździkow, grzybieniowe, (h)anyźowe (12), jabłęk, janowcu, jare (2), jeleniego języku, kapustne, konopne (9), (swojskiego, wľoskiego) kopru (koprowe) (64), koryjandrowe (2), kozioroźcowe (kozioroźca) (16), krokosu, kubebow (2), ľniane (31), ľubszczykowe (ľubszczekowe) (6), ľaktuczane (9), ľamikamieniowe (3), ľobody (ľobodziane, ľobodowe) (5), ľocygowe (2), ľukowe (2), wilczego ľyka (4), macedońskie, makowe (maku) (11), malonowe (8), marchwie, mieczykowe, mleczu (mleczowe) (4), nawrotowe, noc i dzień, kurzej nogi (4), nostrzegowe (2), ogorkowe (21), opichowe (11), ostowe (ostu) (4), pasternakowe (3), pigwiane (2), pioľunowe, piotruszczane (piotruszkowe, piotruszki) (19), piwonijej (piwonijowe) (5), pokrzywiane (pokrzywne, pokrzywowe, pokrzyw) (12), polne, wroblego prosa (5), pszczelnikowe, pszeniczne, rojownikowe, (polskiej, białej, czarnej) roźej (roźane) (4), ruciane (polnej ruty) (7), rzepne (9), rzeźuszane (rzeźuchy) (11), rzodkwiane (4), sparagowe (3), szafranne (szafranu)

(2), szalwowej, szczawiowe (kobilego szczawiu) (6), ślazowe (ślazu) (8), tatarczane (2), świniej weszki; nasienie białe (4), ciepłe, czarne (7), (jest) dobre ([na co]) (16), drobne (drobniejsze) (3), fałszywe, bardzo gorzkie, kosztowne, maluczkie (małe) (2), mieszane, okrągłe (4), pachną podobne, prawdziwe, rozmaite (3), różne (2), rumiane, słodkie, suche, szare, tłuste (jakoby jagoda), (bardzo) twarde (3), wielkie (2), (wsze, wszystkie) wszel(a)kie (5), zarażone, zeschłe, zielone, złe (3); nasienie ziela (ziołka, z ziela) (23); nasienie z laktuki, z piwonij (3); nasienia główka, kłosa, plewa; nasienie (u)warzyć (uwarzone) (6); nasienia pożywać, zadać [komu]; z nasienia tłoczyć wina; nasienia nie litować; nasieniem słodzić.

Frazy: »nasienie dostoi (a. ustoi) się, dojrzeje« (2:1): Wezmi świeżych roźdzek z gron poki lię nafiennie nie wftogi. *FalZioł* II 23, I 36c, 39d.

»nasienie puszcza się i ku gorze podnosi« (1): Tak iest krolestwo Boże/ iako gdyby człowiek naśięnię wrzucił (*marg*) na (–) w ziemię i wftawiałby wnocy i wednie/ a naśięnię by się (*marg*) krzyżyło (–) pułzczało i ku gorze podnosiło [*et semen germinat et augeatur*] gdy on niewię *MurzNT* *Mar* 4/27.

»nasienie wschodzi« = *semen germinat PolAnt, Vulg* (4): *BibRadz* *Mar* 4/27; z tǎrgu nie kǎżde naśięnie wftchodzi *GostGosp* 124; *WujNT* 67, *Mar* 4/27.

Zwroty: »mieć nasienie (w sobie)« = *habere sementem Vulg* [wyłǎcznie *bibl. Gen* 1/11-12] [szyk *zmienny*] (5): *Leop* *Gen* 1/12; Rzekł tedy Bog: Niech zrodzi ziemiǎ [...] drzewo rodzǎyne owoc podǎiǎce wedle rodzǎiu fwego/ ktoreby miǎło nǎfiennie fwe w fobie nǎ ziemi [*cuius semen in ea super terram*] *BibRadz* *Gen* 1/11, *Gen* 1/12; *BudBib* *Gen* 1/11, 12.

»[co, czego] (na)sadzić na nasienie« [szyk *zmienny*]: A tego wftzytkiego [ogrodnych rzeczy] zǎs nǎfǎdźić nǎ nasienie ku fwey potrzebie. *GostGosp* 122, 130.

»(o-, po-, roz-, w-, za)si(ew)ac nasienie, nasieniem; (na)siac nasienia; posiane nasienie; siejǎcy nasienie; rozsiewca dobrego nasienia« = *semen demergere a. iactare, a. ingerere, a. spargere Mǎcz; seminare semen Vulg, PolAnt* [szyk *zmienny*] (28:8;3;2;2;1): yakom ya nyeprzygrodzyl Czasczy zyemye vczczywego y slachethnego Stanisława Gylewycza [...] anym zaszyal naszyenym *ZapWar* 1529 nr 2356, 1542 nr 2450; wezmi iego [czosnku] nafiennie y poliey *FalZioł* I 5c; A trefi fię nam tǎk iǎko onem kthorzy w zły czǎs polieię nafiennie fwoie *RejPs* 194; Drugie podobieńftwo przełozyl przed niemi rzeknǎc/ przypodobanę iest królestwo niebieskie człowiekowi (*marg*) rośiewcy dobre⁸⁰ naśięniǎ (–) ktory to śiǎł dobre naśięnię na roli fwoie *MurzNT* *Matth* 13/24, *Matth* 13/27; *LubPs* cc5v; *KrowObr* 226; Roley twoiey nie ofieiefz rozmǎitem nafiennem *Leop* *Lev* 19/19, *Matth* 13/24, 27, *Luc* 8/5; *BibRadz* *Lev* 11/37, 19/19, 26/16, *Is* 17/10, *Matth* 13/24, 27, *Luc* 8/5; *BielKron* 36v, 53v, 82, 224v; *Mǎcz* 145b, 195c, 218c, 369a [2 r.], 403d; Pǎnie izazęś thy był nie dobrego nǎfiennia nǎfiǎł nǎ roli fwoiey [*Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Vulg Matth* 13/27]/ gdjeiefz fię wzyǎł ten kǎkol? *RejPos* 52, 51v, 52, 62; Niemałz fiac winnice twey roznym nafiennem/ ǎbyś nie oświecił wżego nafiennia ktoreś pofiǎł/ y vrodzǎiu winnice. *BudBib* *Deut* 22/9; *BudNT* *Matth* 13/24, 27; dobrze śiǎć wżelkie naśięnie/ tǎk w polu iǎko nǎ ogrodzie *GostGosp* 4; *KolǎkSzczęśl* Bv; *WujNT* *Matth* 13/24, 27, *Luc* 8/5; Bo y oracz łakomy dla hoyney nǎdźieie/ Nǎśienia nie lituie lecz ie hoynie śieie. *KlonWor* 16.

»(po) dawać nasienie, (wy)da(wa)jǎcy nasienie« = *facere semen Vulg; germinare semen PolAnt; sementare, producere semen Mǎcz* [szyk *zmienny*] (3:3): *Leop* *Gen* 1/11, 12; Rzekł tedy Bog: Niech

zrodzi ziemiá ziele wydawájące náfienie *BibRadz Gen 1/11*; Oto dałem wam wżytko ziele/ kthore z siebie podawa náfienie ná ziemi *BibRadz Gen 1/29, Gen 1/12; Mqcz 381c*.

»nasienie (z siebie) wypuszczac« (2): *FalZioł I 129c*; Y rołkazał ziołom/ y drzewom/ áby náfienie ná záchowanie y rodzaj fwoy wiecznie wypufzcály [!]. *SkarŻyw 259*.

»wrzucić nasienie w ziemię« = *iactare semen in terram PolAnt, Vulg [szyk zmienny] (4)*: *MurzNT Mar 4/26; BibRadz Mar 4/26*; Pátrzciefz brácia/ izali gdy kto wrzuci nafienie pżeniczne w ziemię zaráz fie vcżyni z niego ziárno. *SarnUzn C2; WujNT Mar 4/26*.

Wyrażenia: »nasienie ogrodne« (2): Naśienie ogrodne/ gdy ieden od drugiego Vrzędnik od Vrzędniká bierze/ [...] áby ie płácił ieden drugiemu/ ták iáko ná tárgu. *GostGosp 124, 72*.

»zioła płodzáce, rodzące nasienie; płodzić nasienie« = *sementare Calep [szyk 3:1] (2:1;1)*: Y zrodziła ziemiá trawę (á) ziele płodzáce nafienie [*herbam seminificantem semen*] wedle rodzáiu fwego *BudBib Gen 1/12, Gen 1/11*; Oto dałem wam wżelkie zioła rodzące nafienie *CzechRozm 133*; Semento – Nafienie płodze. *Calep 964b*.

»nasienie rojące« (1): Podobieńftwo o kákolu/ o naśnieniu rojącym kiedy ludzie fpáli. *WujNT przedm 35*.

»zboże wszel(a)kiego nasienia, każdego zboża nasienie« [*szyk 2:1] (2:1)*: *BielKron 120*; ku náśnieniu zboża wżelákiego/ Ziárna práwie ná wybór fzukamy piékného *KochDz 106; GostGosp 108*.

Szeregi: »gałázki i nasienie« (1): kazde ziele fte⁸⁰ ziela [*romanowego*] ieft barzo wielkies gorzkołci á niemnieyfzey gorączołci á zwłáfzcza gałáfłkhi y náfienie iego *FalZioł I 146c*.

»korzeń (a. korzenie), (i, albo) nasienie; korzeń (a. korzenie) z nasieniem« [*szyk 29:15] (25;19)*: Wino w kthorym by wrzało korenies [!] Lubfzczykowo z nafieniem iego/ ieft dobre ku piciu naprzeciwko zatkaniu fiedziony *FalZioł I 74d*; Korzeń grzybieniosy y náfienie iego maia mocz wyfufzaiącą *FalZioł I 92b*; Też na fzygi ma być zawiefzono korzenie y nafienie Piwonijey. *FalZioł V 43v, I 2d [2 r.], 7c, 33b, 34d, 47b (39)*; Albo zielé ielenie y gádowé z mlékies krowim wierć á daway chorému pić/ bądź korzenie álbo náśienie tych zioł. *SienLek 151v, 48, 60, 76, 109v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.]*.

»nasienie, (a, albo) kwiecie (a. kwiatki); nasienie z kwiatkami (a. kwiecies)« [*szyk 6:4] (4;6)*: Też kwiatki noftrzegowe, z nafieniem wlołkiego kopru vwarzone w winie/ [...] przylož na chore oczy *FalZioł I 83a*; gdy vwarzyfz nafienie Piwonijey s kwiatkami iey/ [...] ieft rzecz barzo pomoczna na thy [*opętanie i niemoc św. Walentego*] choroby *FalZioł I 97d, I 59b, c [3 r.], 75c, II 22v*; Weźmi náśienia Kożiorożcowého wtlúkfy/ á Rumienkowého kwiećia *SienLek 160v, 47v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.]*.

»liść (a. list), (i, albo) nasienie; liść (a. list) z nasieniem« [*szyk 8:5] (10;3)*: Theż woda w kthorey by było warzono lifcie albo nafienie wilczego ły[ka] ftrochą octu/ bolenie zębów wfpokaia *FalZioł I 76b*; Też fwinią wefz lifcie z nafieniem/ ftlúkfy thy rzeczy fpolem y przylož na członek męfki taiemny *FalZioł I 35a*; [*krwawnik*] nafienia y lifcia drobnego ma barzo wiele. *FalZioł I I15b, I 13a, 16d, 19c, 76b, 107d (12)*; *SienLek 161v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.]*.

»osiewek albo nasienie« (1): [*Chrystus*] kofcyoł fwoy/ [...] yuż ośyewkowi álbo náfyenyu/ [...] przyrownawa *KromRozm III C7v*.

»owoc i nasienie« (1): Czwartha częśc o Owoczoch y o nafieniu rozmagitim ktore z zioł pochodzą. *FalZioł* III 12d. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»siemię, (i) nasienie« [szyk 1:1] (2): nąwiercieć [...] nąsienia ślázowego y siemieniá lniánego zwoda *SienLek* 117v; Semen – Siemię, nafienię. *Calep* 964a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»ziele i (albo) nasienie; ziele z nasieniem« [szyk 7:3] (5;5): Tatarskie ziele/ z zielem y znafieniem opichowym y s chebdowym [...] iest dobre naprzeciwko opuchlinie żywota *FalZioł* I 32c; kto tego ziela częfto pożywa albo nafienia iego/ thaczy ludzie bywaią nieplodni *FalZioł* I 88a, I 8c, 52d, 106c, 126a, 135a, V 85; kthemu też [*przeciw wracaniu*] dobre Czambrowe nąsienie y ziele *SienLek* 98, 153v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

Przen (108) : *RejPs* 105v; *KrowObr* 238; [o księżach] A gdzye mogą káždego by Węgorzá łupya. O márnelz to nafienie á ząwždy w łłup roście/ A łzkodliwi to ząwždy w káždym domu goście. *RejWiz* 59v, 77v, 157, 188v; [*Pan*] brzydźi fie nie słuźnem miefzánem rozlicznego nafienia ktore w niem [*w Kościele*] iest/ co fie rozumie o náuce iego/ áby fie nie miefzála z cudzą *BibRadz* I 68d *margin*; *GórnDworz* Ff3; *RejPos* 54v; *GrzegŚm* 52; miał ferce do dobrego nąsienia łprawne *SkarŻyw* 372, 28, 112, 520; Bog pewnie da pomnozenie y wzroft nąsieniu w fercách ludzkich. *WujNT* 140, *Rom* 9/29.

nasienie czego (31): nauka [*Jezusa*] iest náfienijé mądrości ij téz miłofierdziá *OpecŻywPrzedm* C4; *KuczbKat* 425; łłowoBoże iest náfienie ono odrodzenia nąłzego *RejPosRozpr* c4, b3; *ModrzBaz* 79; *SkarJedn* 50; *WujNT* 641. Cf »cnot nasienie«, »nasienie słowa«, »nasienie śmierci«, »nasienie wiary«, »nasienie złości«, »nasienie żywota«.

nasienie z czego (1): Tákże téz iáko rydlem/ rułzay przyrodzenia/ A dodáy mu ze cnoty/ wdzyęcznego nafienia. *RejZwierz* 138v.

nasienie czyje [w tymi ai (3), pron (3)] (6): *KromRozm III* O3v; Drudzy zálię tłumią tho niewinne á wierne náfienie Páńskie/ rozliwáiac w nim fáłszne náuki *RejPos* 54v, 52v, 54 [2 r.]; A on który dodawa nąsienia śicięcemu [!]/ y chlebá ku iedzeniu/ niech doda y rozmnoży nąsienie wálze *BudNT* 2.*Cor* 9/10.

W charakterystycznych połączeniach: *nasienie czyste, dobre (3), drogie, fałszywe, małe, marne (2), mnożne, nędzne, niewinne (2), niezgody, obiecane, płodne, rozliczne, święte, wdzięczne (2), wieczne nieśmiertelne [= Ewangelia św.], wierne, złe; nasienie mądrości, miłosierdzia, nauki świętej (Pana) (4), złych nauk (2), niezgody, odrodzenia (2), duchownych owocow (pożytkow) (2), wojny wewnętrznej, zdrady, zwady, nasienie dać sercu, ostawić, rozmnożyć, zatłumić; nasienie kwitnie; nasieniu dać wzrost i pomnozenie w sercach ludzkich, pomoc, przekazać; z nasienia fałsz z nieprawdą roście.*

Zwroty: »dać [komu] nasienie, dodać [komu] nasienia« = *dare semen Vulg (1:1)*: O Pánie/ iefli niedopusćifz łludze twemu/ ábyfmy fie modlili przed tobą/ á żebyś nam dał náfienie fercu/ á łmyłłowi dobrą łprawę/ łkądby mogł być owoc *Leop* 4.*Esdr* 8/6; *RejZwierz* 138v.

»owoc nasienia dawać« (1): Tám żyemyá ná rodzáynym darnyu łtkrotny owoc czyłtego pńńkyego náfienya dawa: Tu zboże łkibámi przykryte w kákol y w owyefek łye wyradza. *KromRozm III* O3v.

»mieć (w sobie) nasienie« = *semen (in se) habere Modrz [szyk 2:1] (3)*: *GrzegŚm* 52; A pod tym przezwiłkiem [„ludzie”] nierozumiałem obrzymow/ áni żadnych dżiwow łudziám podobnych:

ále zwierzętá ludzkością ozdobione/ rozumem^m władające/ á wżytkich cnot nafienie włobie máiące [virtutum omnium semina in se habentia] *ModrzBaz* 142v, 79.

»nasienie (a. nasienia [G sg]) (roz)si(ew)ać, rozsiewający; nasienia (na)siać, nasieniem zasiewać« [szyk zmienny] (7:1;2:1): *KromRozm I* K2v; O dołtoyna fwobodo [...] kto dla pożytkow przeda cie w niewolą/ O nędznymże nafieniem záfiewa tę rolę. *RejWiz* 104v; *RejZwierz* 50v; Abowiem ten kto wyłzedł fiać tego to świętego nafienia fłow á náuki woley Boga Oycá [...] iestci [..] Pan Iezus Kriřtus *RejPos* 63, 53, 64v; Czáfem teź ma [szatan] połłáńce y bieguny fwoie/ ludzie złośliwe/ [...] ktorzy [...] rozsiewáią złych náuk śmiertelne násienia *KuczbKat* 425; *SkarŻyw* 408; *LatHar* 120, 128, 539.

Wyrażenia: »cne, (wszystkich a. wysokich) cnot, cnotliwe nasienie; ze cnoty nasienie« = *virtutum omnium semen* *Modrz* [szyk 5:1] (1:3:1;1): *RejZwierz* 50v, 138v; *GórnDworz* Ff2v; *RejPos* 52v; *ModrzBaz* 142v; ANtoni Egipcyanin/ [...] z dziećinřtwá wyfokich násienia cnot po łobie pokázował. *SkarŻyw* 55.

»mnoźne nasienie« (1): ten mámy fwiát tak bárzo zbłáźniony/ A mnoźne to nafienie roście ná wřze řtrony. *RejWiz* 32v.

»nasienie nieśmiertelne« (1): Kryřtus mowił/ Ciáło zábijáią/ ále dułze zábic nie mogá/ dułzą rozumiejąc duchownego człowieká/ Nowe řtworzenie Boźe/ ktore iuř ma násienie nieśmiertelne/ duchá/ řywot. *GrzegŚm* 54.

»płodne nasienie« (1): Sprawic dobrá wierna myř wřzeteczną fawola/ Bo to płodne nafienie á rodzáyna róla *RejWiz* 37v.

»nasienie słowa (a. słów) (boskiego, boźego, świętego)« (13): [Chryřtus] náśyeny ono náuki á fłowá fwego fwyętego vřřymá przyęte/ łáłłá [!] fwoyá řpráwował *KromRozm II* c; *RejPos* 63 [2 r.], 64v [3 r.]; Y Bárnábas vceń Chryřtuřow w Rzymie teř násienie fłowá Boźego rozsiewał *SkarŻyw* 408, 309, 363; Záprawdę być nam był Pan Bog zařteřpow nie zořtáwił násienia fłowá fwego/ bylibyřmy iáko Sodomá *LatHar* 88, 120, 128, 539.

»nasienie śmierci, śmiertelne« [szyk 1:1] (2): [o ciele] Muři to co ma násienie śmierci záfwrze obumieráć przez vmartwienie *GrzegŚm* 52; *KuczbKat* 425.

»nasienie wiary świętej« (1): Widząc potym S. Bonifácyuř/ iřz iego náfienie wiáry świętej w Niemcech/ y Fráncyey/ dobrze (z łáłki niebieskiej rofy) kwitnie: vmyřlił fię do Phryzyey wroćic *SkarŻyw* 519.

»nasienie wszech złořci, wszego złego« (1:1): *KuczbKat* 345; Znikni z řwiátá precź/ náfienie wřzech złořci *GrabowSet* E2v.

»ziele złego nasienia« = *gramen seminis mali* *Vulg* (2): Abowiem źiele złego náfienia wfiáne iest w řercu Adámowym od początku: [...] Vwaźże iedno v řiebie to źiele złego náfienia/ iáko wielki owoc niepoboźnořci vrodziło *Leop* 4.*Esdr* 4/30 – 31.

»nasienie řywota (wiecznego a. řwiętołbiwego)« [szyk 3:1] (4): *GrzegŚm* 52, 53; *SkarŻyw* 180; Vczynki miłóřierne łá náfieniem y włáfná przyczyná řywotá wiecznego: á nie łámá wiárá. *WujNT* 665.

Szereg: »korzeń i nasienie« (1): Bo korzeń y násienie wżego złego/ ielt oná zła chćiwość *KuczKat* 345.

a) *W nawiązaniach do przypowieści ewangelicznych (44):* *Leop Luc* 10/11; *BibRadz Mar* 4/15, 20, *Luc* 8/11; abyfmy fie przelstrzegáli á nie dáli czynić s siebie kákolu á niewdzięcznego nafienia Pánu fweemu od fwego nieprzyacielá. *RejPos* 52; nafienie ktore pádło ná prawdziwą rolą fercá człowieká cnotliwe⁸⁰/ wczyniło wielką rofkofz iemu *RejPos* 65, 51v, 53, 54v [2 r.], 62v, 64v; *WujNT Luc* 8/11.

nasienie czyje [w tym: ai poss (7), pron poss (6), G sb (4)] (17): Nafienie Kościoła zachowane miłofierdziem Bożym. *BibRadz Is* 1 arg; Ty powietrzne ptaki Pan wfpomináć też raczy w oney Ewányeliey o nafieniu fwoim [...] *RejAp* 164v; A ták ten czárt á ten fprzeciwnik káżdego narodu cnotliwego/ [...] fthára fie wftáwicznie/ áby zázwdy záglufzał á zátłumiał to wdzięczne nafienie Páńfkie/ to ielt cnotliwy/ pobożny/ á wierny naród ludzki *RejPos* 52v, 51v, 52v [5 r.], 53, 53v, 54 [4 r.], 54v, 55.

Zwrot: »(po)siać, rozsiewać nasienie« = *seminare semen Vulg, PolAnt (3:1):* Ten ktory rozfiewa dobre nafienie: ielt fyn człowieczy. *Leop Matth* 13/37; *BibRadz Matth* 13/37; TOś ftyfzał fłowá Páńfkie/ co tu w przypowieściach fwych o tey nędzney zyemi powyedáć raczy/ [...] á iz pofiał ná niey wdzięczne nafienie fwoie/ ku czći á ku chwale fwoiey. *RejPos* 52v; *WujNT Matth* 13/37.

Wyrażenia: »dobre nasienie« (3): Rolá ielt świát/ á dobre náśienie [*bonum semen*]/ cíć fą fynowie Kroleftwá/ kákol też/ fą fynowie onego złego. *BibRadz Matth* 13/38; *RejPos* 53; *WujNT* 652.

»nasienia siewca« (1): Zowie ie [*dyjakonów*] telfz vtzonymi w kroleftwie niebieskim/ [...] nasienia fiewcámi *KrowObr* 5.

»nasienie słowa (a. słow)« (3): A ták to fwięte nafienie fłowá Páńfkiego gdy iuz przydzie ná tákie ferce tym ćirniem zárofle/ przymie fie ná czás *RejPos* 65, 65 [2 r.].

»złe nasienie« (3): káżdy ktory odftąpi Páná fwoiego/ [...] fnádnie fie może obroćić w kákol á w złe nafienie v niego. *RejPos* 52v, 54; nigdy to złe náśienie [*kacerstwo*] ták płodne nie ielt/ áby wżytkę rolą páńfką zarázić miało *SkarJedn* 26.

a. *Zasiewy, zboże rosnące; semen Vulg, JanStat; sementes Calep, Cn; germen, sata, seges Mącz (16):* Kto czyię rolą gwałtem záfieiie/ tedy traci náśienie do tego czyiá ielt rola z winą trzech grzywien. *UstPraw* Bv; *Pectinare segetem, Nafienie máluczko podrosłe poorác Mącz* 285d, 282d, 387a; *Sementis – Nafienie. Calep* 964a; kto ná czyim grunćie zboże íeie, tedy odpada od náśienia. *SarnStat* 1277, 677; *KmitaSpit* A2v.

nasienie czyje [pron] (4): Leop Is 17/11; Y da Bog defzcz nafieniu twoiemu gdzie iedno pofieiefz rolą *BibRadz Is* 30/23; *RejPos* 47v; A znafienia wáżego y zwinnic wáżych dziefiáćinę brác będzie *BudBib* 1.Reg 8/15.

W porównaniu (1): gdzie fię rola záleży/ á niechędoży: gdzie ogrod bez plewidlá ielt/ [...] y práwie wżyciek zároście y dobre náśienie ftráći. Ták Grecki y Rułki kościoł/ będąc bez Zborow S. bez náuki/ bez porządnych páłterzow/ [...] zepfówáć fię muśi *SkarJedn* 341.

W charakterystycznych połączeniach: *nasienie máluczko podrosłe; nasienie lázić [= o zwierzętach], poorác, broną powlec, (dobre) stracić (2), wyjadać (wypasać) [= o zwierzętach] (2); nasienie w polu mieć; nasienia nie mieć; nasieniu dáć deszcz [= o Bogu]; nasienie kwitnie, przygorawa.*

Przysłowie: Iákać ieft rola/ thákieć teź łą y nafienia *BibRadz* 4.Esdr 9/17 [*idem*] *BudBib* 4.Esdr 9/17.

Wyrażenie: »ogrodne nasienie« (1): Germina hortorum exuruntur, Ogrodne náfienie przygorawáją/ Więdną od słońcá. *Mącz* 144d.

W przen (1) :

Zwrot: »zbierać nasienie« (1): Iż kto fieie w żáłości/ w wielkiej rádości fwey záfię będzie zbierał náfienie fwoie. *RejPos* 47v.

2. *Płyn wydzielany przez narządy rozrodcze samca zawierający plemniki; virus Mącz, Cn* (121) : Gdy Cetus albo then Wielorib nafienie fwoie wypuści/ [...] tedy ono pływa po wodzie *FalZioł* IV 31d; Thorpus ieft riba [...] barzo mięfiłta/ [...] kiedy rodzi/ tedy wynidzie na brzeg y rodzi nafienie/ á ómndzieliąt dzieci miewa *FalZioł* IV 40b, IV 29d, 31d, 38d, 39d; Máły robaczek iedwábnicá/ y náfienie iey mnieyſze niżli żiárno máku *SkarKaz* 84a.

Przen: *Zaczqtek życia* (1) :

Zwrot: »zostawić nasienie ku rodzeniu« (1): Bo od początku gdy poginęli pyłzni obrzymowie/ nádzieią ſwiátá nálaszy wćieczkę do okrętu [o arce Noego]/ y będąc prowadzoná ręką twoią/ zoftáwił náfienie ku rodzeniu [*relinquit semen nativitatis*]. *BudBib Sap* 14/6.

a. *Męskie komórki rozrodcze; semen Mącz, Vulg, Cn; urina genitalis Mącz, Cn; sperma Mącz, Vulg; genitura Cn* (113) : Teź woda w ktorej by wrzał Koriander oczukrowawfzy ią iako by ią pił/ czyni takiemu niezwod y nafienie męzczyznom wyfułza. *FalZioł* I 28b; NAfienie w vrinie na dnie pływaiące, znamionuie ſkutec cielefny/ [...] Albo wylanie przez fen nafienia. *FalZioł* V 11v, ††4d, *2b, *3f, I 16c, 17a (21); *KrowObr* 176v; *BibRadz* I 63c marg, *Lev* 15 arg, 15/2, 3, 4 (9); A z nafienia ktore ná ten czás z Wulkaná pádáło ná zyemię/ vrodził fie Eriktowius. *BielKron* 23; *Mącz* 407b; Człowiek záifte wſzelki/ fwe obyczáie ma/ ni ſzczego iedno z przyczyn pochodzących od ciáłá, álbo iefzcze z náfienia/ [...] y z innych okolicznych przyczyn *SienLek* 31, 25v, 30v; płodu w żywoćie ſpráwić nikt nie może iedno mąż/ ábo nafienie iego. *CzechRozm* 158v, 34, 137v, 154v, 156v, 158 (19); Pan Chriſtus był nie mniemánym/ ále włálnym ſynem Iofephowym/ y z włálnego náfienia Iofephowego? *WujNT przedm* 6.

W charakterystycznych połączeniach: nasienie krolewskie, nieczyste (2), płynące; nasienie mnożyć (6), psuć, rozpadać, rościć, trawić (3), przez sen wypuszczać, wysuszać (4), zastanawiać (3); nasienie wychodzi przez sen, (wy)pływa (3); nasienia (mie(wa)ć) wylanie (płynienie, wyciekanie, wypuszczanie) (przez sen) (4); nasienia płynienie (cieczenie) zastanawiać; od płynienia nasienia oczyścić [kogo]; w nasieniu czynić pomnożenie.

Zwroty: »nasienie mieć w sobie« (1): Bog [...] y zwierzętom y ludziom dał náfienie mieć w łobie/ áby łobie rzecz podobną rodźili. *CzechEp* 293.

»bez nasienia (męskiego) urodzić się, narodzić się« (2:1): *CzechRozm* 155v; Y przetoż Meſſiaſz názwán ieft náſieniem niewieſćim: iż fie z łámej Pány/ bez náfienia męckiego/ miał národzić. *WujNT* 4; *SkarKaz* 577a.

»(na-, u)rodzić się z nasienia« [*szyk* 2:1] (3): *BielŻyw* 170; *CzechRozm* 154v; rodźimy fię z plúgáwey ziemkiew máteryey/ náfienia ludzkiego. *LatHar* 667.

»począć (się), zacząć się z nasienia; z nasienia poczęcie, poczęty« [szyk zmienny] (7:1;2:1): *PatKaz I* 17v; Potym iuz theż poczęłá sýná z nálienia Krolewskiego/ á tego wychowálá. *HistRzym* 101; Syn Boży/ [...] poczęł sie nie z násienia męskiego iáko inšzy ludźie/ ále nád wšyšte obyczay przyrodzenia/ mocá ducha S. *KuczbKat* 30; *CzechRozm* 161v [2 r.], 162, 162v [2 r.], 163v, *2; Ktož može/ iáko mowi pińmo/ vczyńić czyštym tego ktory fię z nieczyštego násienia poczęł? *SkarKaz* 347a.

»wziąć moc ku (w) przyjęciu nasienia, przyjąć (a. przyjmować) nasienie« [szyk zmienny] (2:2): Wiárá tež y lámá Sará niepłodna/ moc w przyięciu nálienia wzięłá [*Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit*] *Leop Hebr* 11/11; *BibRadz I* 63c marg; *CzechRozm* 163v; *WujNT Hebr* 11/11.

»[kogo] z nasienia spłodzić« (1): pińmo święte nie tych tylko zowie oycami/ ktorzyby kogo z nálienia śwego śpłodzili/ ále tež y ludźi śtáre y vcźciwe/ opiekuny/ náuczyciele/ wodze wiáry/ y inšze *CzechRozm* 160.

Wyrażenia: »nasienie ludzkie, człowiecze« (2:1): Tež to [*Machumet*] s Krześciáńkíey wiáry wzywał/ iż powieđal być Kryštułá s czyštey páńny národzonego bez nálienia ludzkiego *BielKron* 165; *SienLek* 14; *LatHar* 667.

»nasienie łożowe« (1): Káždy mąż znalienia Aharonowego/ ktoryby był trędowátý/ ábo płynienie ćierpiący nie ma ieść świętych (darow) / ášz fię oczyšci: y ktory fię dotknie káżdego nieczyšte^{so} dla duŕze (zmarłego) ábo onego męžé fktorego wypłynie nálienie łożowe [*concubitus seminis*]. *BudBib Lev* 22/4.

»nasienie męskie (a. męžczy(z)nskie), nasienie przyrodzone (męžczyznan a. u męžczyzn, a. człowieka)« = *urina genitalis Mqcz* [szyk 24:10] (27:7): O tymže tež świadczy Galienus/ iže gorczyzca czyni pomnozenie w męškíem nálieniu *FalZioł I* 50d; Nálienie grzybieníowe dane z wodką babczaną/ nálienie przyrodzone męžcziznan zańtanawia *FalZioł I* 92b; tego požiway poranu [...] dla pomnozenia męžczyznńkiego nálienia. *FalZioł I* 105d, I 25c, 33a, 70d, 74a, 88a (16); *GlabGad* E2v, Fv; *BibRadz I* 63c marg; Virus etiam, Przyrodzone nálienie káżdego zwierzęciá/ tákielz y człowieká/ náturá/ przyrodzenie. *Mqcz* 499b, 147b, 508c; *SienLek* 27v, 30v; *KuczbKat* 30; *CzechRozm* 155v, 158v, 160v, 163v [2 r.], 164, 295; *WujNT* 4; *SkarKaz* 577a.

Szereg: »nasienie albo plemię (męskie)« (3): Drugi vrząd ich [*nerek*] ieft zachowawác w łobie śpermę to ieft, nálienie albo plemię męžskie ku rodzeniu człowieka potrzebne *GlabGad* Fv, E2v; *Mqcz* 147b.

Przen [czyje] (2) : *BudNT 1.Ioann* 3/9; Wízelki co fię národził z Bogá/ grzechu nie czyni: iż násienie iego [*Boga*] w nim trwa *WujNT 1.Ioann* 3/9.

3. *Potomstwo, ród, pokolenie; ludzie, ludzkość; semen Vulg, PolAnt, Modrz, Cn* (274) : *PatKaz III* 100v; *Leop Gen* 21/12, 4.*Esdr* 4/36, *Is* 1/9, 65/23, *Ier* 22/30, 23/8, *Rom* 9/29; *BibRadz I* 2d marg [2 r.], *Is* 59/21, 65/23; *RejPos* 52, 52v, 54v, 65v; A ták dziwnych á dziwnych naidziełz śztuk w tym iáłzczorczym nálieniu [*o wielkim stanie*] *RejZwierc* 50v; Nieśpráwiedliwi fkaráni będą/ nálienie niezbožnych wykorzeni fię. *BudBib Ps* 36/29[28], 3.*Reg* 11/14, *Esth* 9/27, *Ier* 41/1, *Dan* 1/3, *Mal* 2/15, 4.*Esdr* 4/35[36]; A było v nas fiedm bráćiey/ y pierwšzy oženíwšzy fię vmárł/ á nie máiac nálienia zoštáwił żonę śwá brátu śwemu. *BudNT Matth* 22/25; Z tego násienia [*Dawida*] Bog wedle

obietnice wywiódł Izráelowi zbáwiciela Iefuía. *BudNT Act 13/23, Rom 9/7, 8; CzechRozm 34, 44, 45v, 47v, 75 (9); Czárt to naśienie zktorego miał fię vrodzić Chryftus y głowę iego zetrzeć/ wygubić chciał. SkarŻyw 478; CzechEp 204 [2 r.], 292, 293 [2 r.], 294; z łzczerego łercá iedni drugie miłuycie vprzeymie: odrodzeni nie z naśienia łkázitelnego [renati non ex semine corruptibili]/ ále łkázy nie znáiącego/ przez łowo Bogá żywego *WujNT 1.Petr 1/23, Act 13/23.**

nasienie z kogo (1): y rzekł [*Heli Elkanie*]/ niech ci odda Iehowá náńienie/ z żony tey miáfto prozby/ ktorás vprofił v Iehowy. *BudBib 1.Reg 2/20.*

nasienie czyje [w tym: ai (62), G sb (16), pron (74)] (152): PatKaz III 100v; TarDuch A4, A8; RejPs 30; RejWiz 28v; Leop Gen 21/13, Deut 25/5, 7, Sap 12/11, Is 48/19 (11); Abowiem rozmnożyłz fię ná prawo y ná lewo/ á náńienie twoie połędzie pogány *BibRadz Is 54/3, Gen 3/15 [2 r.], 13/16, Is 59/21, Ier 30/10, 36/31 (9); BielKron 19v, 44v [2 r.], 52v, 118; GrzegRóżn C3, Dv; GórnDworz X7v; on was zgromádziłz y iáko wdzięczne á wierne nańienie łwoie połpołu y z Anyoły łwemi/ [...] poprowadzi do onego błogółáwionego gumná łwoiego *RejPos 54v, 51v; BudBib Gen 12/7, 17/19, 32/12, 48/4, 11 (17); CzechRozm 75 [2 r.], 132v, 151v marg, 155 [2 r.], 168 (11); Co to zá gość/ [...] Sáma twarz/ y vrodá/ łam łtátek wýdáie [!]/ Ze zacny człowiek iákis: á Krol bez wątpienia/ Onych cnych boháterów iefzcze łnadź náńienia. KochDryas A2; TAK fię łpełniło co piłmo mowi: niewidiałem człeká łpráwiedliwego opułzczonego/ áni naśienia iego żebrzącego chlebá [*non vidi iustum derelictum, nec semen eius quaerens panem. Vulg Ps 36/25*]/ iści fię Pan Bog w obietnicách łwoich. *SkarŻyw 103, 180 [2 r.], [197], [282], 283, 286; CzechEp 62, 293, 297; LatHar 66; WujNT 4 [2 r.], Luc 1/55, s. 397, Act 3/25, 7/5, 6, 1.Rom 4/13; Wybierzte tedy łobie (ludzie moy) żywot/ żebyś żył ty y naśienie twoie: y ábyś miłował Pána Bogá twego *PowodPr 85, 27; SkarKaz 517a, 578b, 581a. Cf W połączeniu z imieniem, »nasienie kościoła«, »nasienie rzeczypospolitej«.****

*W połączeniu z imieniem lub przymiotnikiem dzierżawczym od imienia [w tym: ai (57), G sb (4); zawsze: nasienie + przydawka] (61): TarDuch A3v; A dałz kápłanom y Lewitom/ ktorzy łą z náńienia Sádokowego [qui sunt de semine Sadoc] [...] áby mi offiárowáli ciéłcá z łtádá zá grzech. Leop Ez 43/19, Ier 33/22, 26 [2 r.], Hebr 2/16; BibRadz Is 41/8; Každy mążz wktorym wádá/ znańienia Aharoná ofiárowniká/ niech nieprzyłtępuie ofiárowác ogniłtych ofiar Iehowie *BudBib Lev 21/21, Lev 22/4; Odpowiedzieli mu/ naśienie Abráhámwowe ieftełmy *BudNT Ioann 8/23, Rom 9/7, 11/1, 2.Cor 11/22, Hebr 2/16; CzechRozm 22v, 24v 33v, 34 [3 r.], 34v [2 r.] (33); CzechEp 259, 273, 298 [2 r.], 314 [4 r.], 341; NiemObr 97, 104; WujNT Ioann 7/42, 8/33, Rom 1/3.***

W połączeniu szeregowym (1): Biádá narodowi grzełzącemu/ ludowi ociążonemu złościá/ náńieniu niełłáchetnemu/ łynom łkázonym: Opułcili Pána *BibRadz Is 1/4.*

*W porównaniach (5): Leop Is 48/19; w iego [Abrahama] potomłtwie miał vbłogółáwić włztyki narody/ [...] Przytym iáko gwiazdy wywylzyc naśienie iego *BibRadz Eccli 44/22[23]; y połozę nańienie twoie iáko piáfek morłki/ ktorego nie łza zliczyc prze mnołstwo. *BudBib Gen 32/12, Eccli 44/22[23], PowodPr 27.***

W charakterystycznych połączeniach: nasienie czyste, jaszczorcze (2), krola (krolow, krolewskie) (4), ksiązące, nędzne, niesłáchetne, przekłete, skázitelne (skazy nie znájce) (2), szukájce (żebrzące) chleba (2), długich wiekow trwájce, wdzięczne (2), wężowe (4), wierne (3); nasienie brata (brackie, braterskie)

(6), *chwalcow (Boga), cnych bohaterow, kacerzow, ludzi świętych, narodu ludzkiego (człowieczego) (5), niezbożnych; nasienie [jakie, czyje] obiecować (2), wygubić, wywyższyć (2), zachować, zarzucić; nasienia nie mieć, nie splugawić; (nie) być z [czyjego] nasienia (6); nasieniu [czyjemu] dać ziemię (4).*

Zwroty: »być z nasienia [czyjego], nasieniem [czyim]« (1:1): on [Chrystus] iest człowiekiem prawdziwym z nasienia Dawidowego/ ktorego Bog pomazał mocą y duchem CzechEp 314; Iestefmy nasienie (marg) plemię ábo dzieci. (-) Abráhámowe [Semen Abrahae sumus] WujNT Ioann 8/33.

»napelnić wszystek świat nasieniem« (1): będzie kwitnąć y rodzić Izráel/ y nápełnią wśfyłtek fwiát nálieniem [et implebunt faciem orbis semine]. Leop Is 27/6.

»począć nasienie« (1): Gdy niewiáftá wydawfzy z fiebie nafienie (marg) Niekthorzy to wykładaia/ Począwfy nafienie/ [...] (-) porodzi Mężczyznę/ będzie nieczyfthą przez siedm dni BibRadz Lev 12/2.

»przyść (a. pość) z nasienia [czyjego]« (2): Chriftus przydzie z nasienia Dawidowego [ex semine David venit Christus] WujNT Ioann 7/42, s. 4.

»rozkrzewić nasienie« (1): ták rozkrzewię nálieniem Dawidá flugi moiego [sic multiplicabo semen David servi mei] Leop Ier 33/22.

»urodzić nasienie, nasienie ma się narodzić« [szyk zmienny] (1:1): ále oná zetrze głowę twoię/ gdy vrodzi w potomkách swoich tákie nasienie/ ktorę [!] cię skruzzy SkarŻyw 262; CzechEp 296.

»z nasienia urodzić {a. narodzić} się, stać się; urodzenie z nasienia« [szyk zmienny] (5:1;1): z kthorego [Abrahamá] nafienia vrodził fie Kryftus człowiek. GrzegRóżn C3; CzechRozm 163v; SkarŻyw [197]; CzechEp 273, 341; Iefus z íamey fie Pánný národził nie z Iofephá, áni z nasienia iego. WujNT 4 marg, Rom 1/3.

*»wskrziesić, (w)zbudzić (a. wzbudzać) nasienie; wzbudzenie nasienia [w tym: komu (5)]« = suscitare semen Vulg, PolAnt [szyk zmienny] (6:6;3) (15): Leop Deut 25/5, 7; Onán [...] z rofkazania oycowfkiego/ ízedł do iátrwie áby wkrześił nafienie bráterfkie BielKron 19v, 44v [2 r.], 52v, 118; [dziatki rodzicom swoim służą] y niedoíthátku círpiec im nie dopuřczą/ y potym ie íakoby odnawiaia/ wzbudzaiąc ich nafienie/ y puřczaiąc teź dziatki fwe ná fwiát GórnDworz X7v; BudNT Matth 22/24; Vítává Moyzeřzová o wzbudzeniu nafienia brátu zmarłemu. CzechRozm 151 marg, 151v marg, 177, **5; WujNT Matth 22/24, Mar 12/19.*

»wydać z siebie nasienie« = tłumaczenie hebr. iszsz`akitazria` 'gdy kobieta zasieje' [szyk zmienny] (2): Gdy niewiáftá wydawfzy z fiebie nafienie [Mulier cum seminificaverit] (marg) tu podług Zydowfkie⁸⁰ wykłádu wyłozono iest/ Gdy niewiáftá wydawfzy nafienie z fiebie/ przyjmuie męzczyńfkie nafienie: Zkąd fie płod rodzi/ A toć iest przeciw onem kthorzy powiedác śmieia neiwiáfthy [!] być oprócz nafienia (-) porodzi Mężczyznę/ będzie nieczyfthą przez siedm dni BibRadz Lev 12/2.

»wywieść [z kogo] nasienie« (1): A wywiodę z íakobá nálieniem [Et educam de Iacob semen] Leop Is 65/9.

»[kogo] wzbudzić, narodzić z nasienia« (2:1): Oto widziřz íakoć wiele iest Bogow Bábilońfkich/ ktorych Sofiřtowie národzili z nafienia kacerzow GrzegRóżn Dv; My z íáfki Bożey/ iednegoź fyná Bożego wyznawamy/ ktorego Bog wzbudził mocą swoia/ y duchem ś. z nasienia Dawidowe- [!] NiemObr 104, 97.

Wyrażenia: »nasienie cudzołożne, cudzołożnika, cudzołożnikowe« = *semen adulteri Vulg (1:1:1)*: *Leop Is 57/3*; *RejPos 321 v*; A wy przyśląpćie łám łynowie wroźki nafienie cudzołożniká [*semen adulterum*] y wźzetcznice wczym kocháliście łię. *BudBib Is 57/3*.

»nasienie kościoła« = *wierni (1)*: Opowieda nafienie kościołá niezliczone. *BibRadz Ier 33 arg*.

»nasienie rzeczypospolitej« (1): ná ktego [Mistrza] dołyć pracey ielt/ gdy rząd Kościelny y Szkolny dobrze wiedzie/ ćwicząc dźiatki Mieyłkie/ nafyenie rzeczy poľpolitey/ w Boiáźni Bożey/ w Náukach wyzwolonych/ y w innych rzeczach/ iego wrzędowi przyłtoynych. *GroicPorz ev*.

»z nasienia [czyjego] sprawiony« (3): Pan Chriřtus/ człowiek ielt prawdziwy/ z nasienia Dawidowego wedle obietnic Bożych/ łpráwiony *CzechEp 314, 314 [2 r.]*.

»nasienie złościwe (a. złościwych), złe« [szyk 3:2] (3:2): Biedá narodu grzełznemu/ ludu obciążonemu złością/ nafieniu złe mu/ łynom łtráconym [*Vae peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, fillis sceleratis. Vulg Is 1/4*]. *BielKron 93v*; *RejPos 54v, 321v*; Nie ziednoćilź łię z niemi pogrzebem/ bo ziemię łwá łkázilęś/ lud twoy pomordowałęś/ nie będzie zwano na wieki nafienie złościwych [*semen pessimorum*]. *BudBib Is 14/20*; *Phil L4*.

Wyrażenia peryfrastyczne na oznaczenie Chrystusa: »błogosławione nasienie« [szyk 7:6] (13): *KrowObr 216*; *GrzegRóżn E2v*; *BiałKat a4*; Gdyź y łám Zakon/ będąc ku obietnicam Bożym/ o nafieniu błogosłáwionym/ przydány: [...] przez Anioły teź do rękú [...] Moyżelźá od Bogá był podány *CzechRozm 47, 26v, 44, 47v, 79, 168 (9)*; [*Ewangelikowie nie cheą wiedzieć o narodzeniu i poczęciu Panny Maryji*] Skąd łácnio ielt poznác łrogą nienawiść łzátáńłką przeciwko tey Pánnie/ ktora przez naśienie łwe błogosłáwione łtárlá głowę iego [*szatana*]. *WujNT 397*.

»nasienie niewieście« [szyk 35:1] (36): *BibRadz I 2d marg*; *BiałKat a4*; Bog groźi wężowi nafieniem niewieścim/ obiecuiąc mu to/ że zetrzeć miało głowę iego. *CzechRozm 178v, 24v, 34v, 40v, 43, 55v (10)*; przez naśienie niewieście zoľobná Chriřtułá rozumieć mamy. *CzechEp 295, 204 [3 r.]*, 205, 292 [3 r.], 293 [6 r.], 294 (21); Nie łtráchuy łię, damći niewieście naśienie/ ktore możnie łtlumi Diable pokolenie. *ArtKanc B19v*; Y przetoź Mełłiałź názwán ielt naśieniem niewieścim: iż łię z łámey Pánni/ bez naśienia męźkiego/ miał národzić. *WujNT 4, Apoc 12 arg*.

»obiecane nasienie« [szyk 5:4] (9): Tákże y Zydowie záprzeli łię onego iednego prawdziwego Bogá/ [...] ktory Bogiem Abráhánowym y Izáákowym łię miánował być w obiecánym nafieniu/ to ielt/ Synu łwoim *GrzegRóżn G2v*; *RejPosRozpr cv [2 r.]*; *CzechRozm 44v, 45v, 46v, 179*; *CzechEp 294 [2 r.]*.

Szeregi: »nasienie abo corka« (1): [*Panna Maryja*] była nafieniem/ ábo córką Abrábánową *CzechRozm 34*.

»plemię albo nasienie« (2): *KromRozm II i3*; Był ten obyczáy v Zydow y dziś ielt/ kiedy ktory Zyd vmárl bez potomłtwá/ thedy brát áłbo przyiaciół bliźzy powinien plemię áłbo nafienie iego włkrześć *BielKron 118*.

»nasienie, (i, a(1)bo) potomek (a. potomstwo)« [szyk 6:2] (8): ten obiecány potomek Dawidow/ naśienie niewieście y Abráhánowe/ [...] łmierćią łwá łmierć zgłádzil *CzechRozm 24v, 22v, 74v, 122v, 163v, 164*; kto tę náukę y tę moc Bożą ná łpráwowanie łwego zbáwienia/ ktora była w

Apoftolech mieć chce/ o ich fię rodzâiu naŝieniu/ y potomŝtwie przy ktorym ono dziedzifstwo zoŝtâwili/ ŝlufznie pytâc ma. *SkarJedn* 50; *PowodPr* 27.

»nie nasienie ani rod« (1): Nie będzie nâŝienie/ âni rod w ludu iego [*Non erit semen eius neque progenies in populo suo*] *Leop Iob* 18/19.

»nasienie i syn« (2): Nie kłâdzieć âi przywięzuie piŝmo ŝwięte do ŝadney tâblice Meŝyafzâ z dawnâ obiecânego/ naŝienie ono błogoŝłâwione Abrâhâmowe/ y ŝynâ człowieczęgo/ âle go tylko przywoźdi *CzechRozm* 175; *SkarŹyw* 180. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

W przem (8) : *Grzegŝm* 53; *Wŝytycyŝmy* z niebieŝkiego naŝienia powŝtâli [*Denique coelesti sumus omnes semine oriundi*]/ *Wŝzem* ludziom ieden Oćiec âcz go zâniebâli. *ModrzBaz* 56v; *SkarŹyw* 262.

nasienie czego (1): *BudBib Is* 57/4 *cf* »dzieci, nasienie«.

nasienie czyje (2): [*głos Boga Ojca nie ŝciâga ŝię na Ewangelijâ*] Ale fię ŝciâga nâ ŝłowo iego ktore ŝam rozŝiewał/ y ktore włôżył w wŝtâ/ iâko mowi Prorok/ naŝienia ŝwego/ Apoŝtołow y potomkow ich *SkarKaz* 118b. *Cf W połączeniu z przymiotnikiem.*

W połączeniu z przymiotnikiem od imienia (1): Apoŝtołowic naŝienie Chryŝtuŝowe nie wŝtâiâce *SkarKaz* 0000a.

Szeregi: »dzieci, nasienie« (1): âzaŝcie nie wy dzieći zdradziectwâ/ naŝienie kłâmŝtwâ. *BudBib Is* 57/4.

»nasienie, (a) syn« [*ŝyk 1:1*] (2): Zazeŝcie nie wy ŝynowie ŝprofne^{ŝo} cudzoŝłftwa naŝienie kłâmliwie [*Nunquid non vos filii scelesti, semen mendax*]/ *Leop Is* 57/4; *RejPos* 322.

*** *Bez wystarczajâcego kontekŝtu (wyraz omawiany)* (10) : Albowiem y nâ tym ŝłowku naŝienie myłâ ŝie/ nie wpâtruiâc tego/ iz piŝmo ŝwięte naŝieniem nie tylko nâzywa to z czego ŝie ludzie zâczynâiâ y rodzâ âle teŝ y ludzi ŝamych iuŝ z inŝzych wrodzone. *CzechRozm* 154v, 154v *margin*, 155 [2 r.], *2, **2v; Iednâk iz wŝdy to zna/ ŝe naŝienie Chryŝtuŝâ Iezuŝâ znâczyło *CzechEp* 293, 293, 294.

Synonimy: 1. *jâdrko, peŝtka, ŝiemie, ziarnko, ziarno, ŝyto*; a. *osiewek*; 2.a. *natura, plemie, sperma*; 3. *narod, pokolenie, potomŝtwo, rodzaj.*

Cf NASIENIEMOWCA